Deiseb Heddwch Menywod Cymru

Gweithgareddau Rhagarweiniol

Mae stori Deiseb Heddwch Menywod Cymru yn stori ryfeddol ac ysbrydoledig. Fodd bynnag, mae'n gofyn i ddysgwyr ddychmygu sut roedd bywyd mewn cyfnod gwahanol iawn ac mae'n cynnwys materion cymhleth fel deall beth yw heddwch ar wahanol lefelau a sut y gall pobl gyffredin greu newid.

Nod y gweithgareddau yn yr adran hon yw cefnogi dysgwyr i feddwl am rai o'r materion hyn a'u profi ac ennill gwell ddealltwriaeth o'r cyd-destun y digwyddodd Deiseb Heddwch y Menywod ynddo.

WCIA

Academi Heddwch Cymru

Gwnaed yn bosibl gan Cronfa Treftadaeth
Made possible with Heritage Fund

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Gweithgaredd 1
Beth mae Heddwch yn ei olygu i chi?

Gofynnwch i'r dysgwyr weithio mewn grwpiau bach gyda darnau mawr o bapur, post-its, peniau a phensiliau. Dywedwch wrthynt eu bod yn mynd i archwilio beth mae heddwch yn ei olygu iddyn nhw. Gofynnwch iddyn nhw bortreadu hyn ym mha ffordd bynnag maen nhw eisiau – e.e. trwy ddelweddau neu eiriau. Mae sleidiau PwyntPwer ategol ar gael os yw'r rhain yn ddefnyddiol.

Pan fydd dysgwyr wedi gorffen, anogwch nhw i gerdded o gwmpas yr ystafell ddosbarth heb siarad i gymryd i mewn yr hyn y mae dysgwyr eraill wedi'i lunio/ei ysgrifennu. Gellir dilyn hyn gan drafodaeth mewn cylch, gan gynnwys cwestiynau megis:

1. **Beth sydd gan luniau / geiriau pobl yn gyffredin?**
2. **Beth sy'n gwneud lle arbennig yn heddychlon?**
3. **Sut deimlad yw bod yn heddychlon?**
4. **Beth sydd ei angen arnom er mwyn sicrhau heddwch?**
   (e.e. diogelwch, parch, cyfathrebu, gwrando, cefnogaeth...)

Dywedwch y byddant yn edrych ar stori cyn bo hir sy'n golygu meddwl am heddwch ar wahanol lefelau - yn lleol, yn genedlaethol ac yn rhyngwladol.

Gweithgaredd 2
Cadw heddwch, Creu heddwch, Adeiladu heddwch

Rhowch yr ymadroddion hyn i fyny i ddysgwyr eu gweld – a gofyn: beth ydych chi'n meddwl yw'r gwahaniaeth rhwng y tri? Meddwl – Siarad â phartner - Rhannu: gofynnwch i'r dysgwyr rannu syniadau. Mewn grwpiau bach, rhowch gyfres o ddelweddau i'r disgyblion sy'n dangos pobl yn ymgymryd â gwahanol rolau mewn cymdeithas. Gofynnwch iddyn nhw 'ddidoli' y delweddau yn ôl a yw'r bobl dan sylw yn cadw heddwch, yn creu heddwch neu yn adeiladu heddwch. (Efallai y bydd rhai o'r bobl yn y lluniau yn ffitio i fwy nag un categori!). Pa rinweddau maen nhw'n meddwl sydd eu hangen ar y bobl hyn i chwarae eu rôl yn effeithiol? Gofynnwch i'r dysgwyr rannu eu canfyddiadau. Rhai casgliadau posibl yw:

- **Y mae Cadw Heddwch** yn ymwneud â chadw trefn ac weithiau cadw pobl ar wahân er eu diogelwch neu eu lles eu hunain;
- **Mae Creu Heddwch** yn tueddu i gynnwys dod â phobl at ei gilydd i 'ddatrys pethau', ond yn aml mae'n cynnwys trydydd person (e.e. cyfryngwr);
- **Adeiladu Heddwch** – mae hyn yn ymwneud â rhoi'r sgiliau i bobl i ddatrys pethau drostynt eu hunain a chreu amodau lle gall pobl fod yn heddychlon (e.e. tegwch, diogelwch, mynediad at fwyd da a gofal iechyd...)

Weithiau, gall yr un bobl ymgymryd â rolau gwahanol (e.e. rhieni, athrawon).

Rhai cwestiynau i'w trafod:

1. **Pa un o'r rhain yw'r mwyaf cyffredin?**
2. **Pa un yw'r mwyaf effeithiol?**
3. **Os ydy pobl yn cwympo allan yn yr ysgol neu gartref, sut y delir â hyn fel arfer?**
4. **Beth yn eich barn chi fyddai'n ddefnyddiol fel bod gwrthdaro yn cael ei ddatrys mewn ffyrdd cadarnhaol?**
5. **Beth allwn ni i gyd ei wneud i sicrhau bod ein cartref/ ysgol/ cymuned yn fwy heddychlon?**

Gweithgaredd 3
Archwilio bywyd yn y 1920au yng Nghymru:

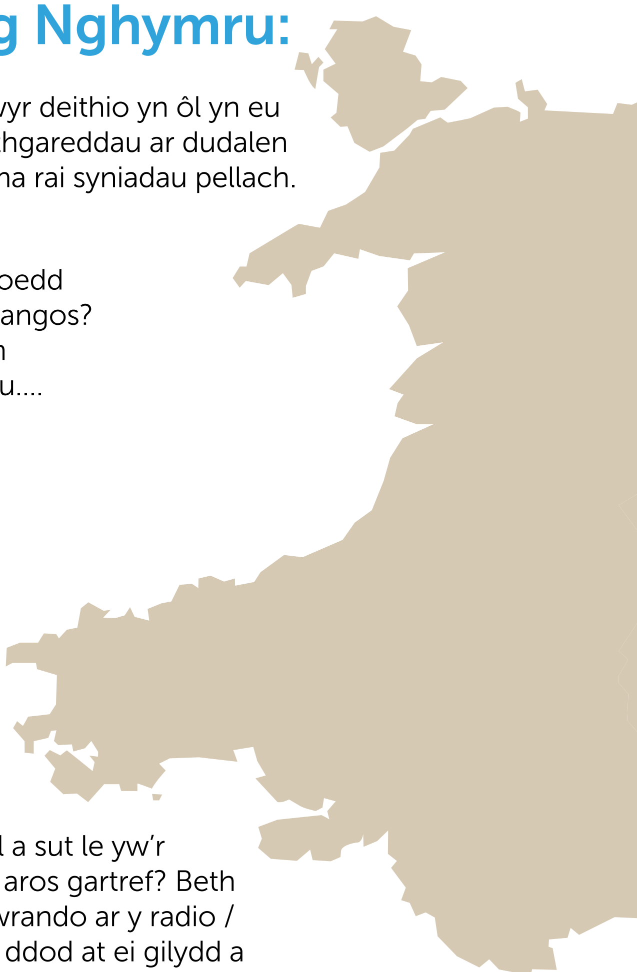

Mae dysgu am Ddeiseb Heddwch y Menywod yn gofyn i ddysgwyr deithio yn ôl yn eu dychymyg i gyfnod gwahanol iawn mewn hanes. Mae rhai gweithgareddau ar dudalen 12 y pecyn addysg sy'n galluogi disgyblion i wneud hyn, ond dyma rai syniadau pellach.

A **Defnyddiwch ffotos** o'r rhyngrwyd yn dangos sut olwg oedd ar drefi a phentrefi yn y 1920au. Beth mae'r lluniau yn ei ddangos? (Gallech ofyn i'r disgyblion edrych ar bethau fel siopau [dim archfarchnadoedd], dulliau o deithio, hysbysebion, ffasiynau....

B **Mynd ar daith ddychmygol:** Gofynnwch i'r disgyblion gau eu llygaid a dychmygu eu bod mewn peiriant amser sy'n mynd â nhw yn ôl i 1923. Gofynnwch iddyn nhw ddychmygu eu bod nhw'n gorwedd yn y gwely yn eu cartref. Pan fyddant yn agor eu llygaid ac edrych o gwmpas.

Beth maen nhw'n ei weld? (e.e. unrhyw duvet? Unrhyw wres canolog? Pa fath o oleuadau?)

Nawr ewch â nhw trwy ddiwrnod yn y 1920au: beth maen nhw'n ei gael i frecwast? Sut maen nhw'n cyrraedd yr ysgol a sut le yw'r ysgol? Lle mae eu rhieni yn gweithio - neu ydy eu mam yn aros gartref? Beth maen nhw'n ei wneud gyda'r nos / ar benwythnos? (e.e. gwrando ar y radio / chwarae tu allan / mynd i'r capel ....). Gofynnwch i grwpiau ddod at ei gilydd a myfyrio ar y pethau sy'n teimlo'n wahanol iawn i 100 mlynedd yn ôl.

C **Creu Llinell Amser:**
Gallai fod o help i'r disgyblion i roi'r cyfnod yn eu cyd-destun drwy edrych ar y llinellau amser sydd yn yr adnoddau. Gallent greu llinell amser weledol trwy fapio digwyddiadau a dyfeisiadau allweddol dros y degawdau rhwng 1918 a 1950. Gall hyn helpu i ddeall beth nad oedd gan bobl yn y 1920au yng Nghymru a beth oedd hynny'n ei olygu ar gyfer bywyd bob dydd.

Er enghraifft, os nad oedd gan lawer o gartrefi drydan, sut cafodd cartrefi eu goleuo? Heb deledu, sut roedd pobl yn difyrru eu hunain gyda'r nos neu ar benwythnos? A fyddai pobl yn eu tref / pentref wedi bod yn ei chael hi'n anodd dod o hyd i waith mewn cymdeithas oedd eisoes wedi dirywio oherwydd y Rhyfel? Beth oedd ar feddyliau pobl ar y pryd?

Gweithgaredd 4
Ymatebion i Ryfel:

Teimlai'r menywod a ddatblygodd y Ddeiseb Heddwch yn angerddol ynglŷn ag atal rhyfel byd arall oherwydd iddynt weld drostynt eu hunain ganlyniadau dinistriol y Rhyfel Byd Cyntaf. Fodd bynnag, nid pawb oedd yn erbyn y Rhyfel Byd Cyntaf, ac efallai y bu ymatebion cymysg yn y gymdeithas wedyn.

Gofynnwch i'r disgyblion weithio mewn grwpiau bach, a dosbarthu set o'r cardiau isod i bob grŵp.

Gofynnwch iddyn nhw ystyried:

1. **Pwy yw'r person hwn, yn eich barn chi?**
2. **Sut maen nhw yn teimlo am y rhyfel a'r hyn a ddigwyddodd wedyn?**
3. **A fedrwch chi esbonio eu teimladau?**
4. **Pe byddech yn cael sgwrs gyda'r person hwn, beth fyddech chi yn ei ddweud?**

Gall disgyblion chwarae rôl un o'r cardiau a chynnal sgwrs â chymeriad arall.

Buoch yn gweithio yn y pyllau glo nes i'r Rhyfel ddechrau ym 1914. Bryd hynny, roeddech chi eisiau mynd i ymladd i ddangos i'ch teulu bod yn rhaid i chi ymladd dros yr hyn rydych chi'n credu ynddo. Rydych chi'n falch o'ch ymdrechion - a'ch teulu hefyd.

Rydych chi'n berchennog ar ffatri ffrwydron Pen-bre. Pan ddechreuodd y rhyfel, roedd yn rhaid i chi gynhyrchu mwy o arfau a daeth llawer o fenywod i weithio yn y ffatri oherwydd bod y dynion wedi mynd i'r Ffrynt. Nawr bod y rhyfel ar ben, dynion yw eich gweithlu eto. Sut ydych chi'n teimlo am hynny?

Chi oedd yn gyfrifol am goginio, glanhau a gofalu am y plant tan 1917. Pryd hynny, roedd yn rhaid i chi fynd i mewn i'r ffatri i helpu yn y ffatri arfau. Roeddech chi'n ei hoffi braidd oherwydd roeddech chi'n gallu ennill cyflog a bod yn fwy annibynnol. Nawr mae pethau yn ôl i 'normal'. Sut ydych chi yn teimlo?

Rydych chi'n athro ysgol yn Aberystwyth. Nid oedd disgwyl i chi fynd i ymladd yn y rhyfel oherwydd y gwaith pwysig yr oeddech chi'n ei wneud ond weithiau rydych chi'n teimlo y dylech chi fod wedi gallu ymuno. Ni ddychwelodd llawer o'ch ffrindiau.

Rydych chi wedi gweld effaith y rhyfel ar gymaint o bobl yn eich cymuned.

Mae cymaint o bobl yn y pentref wedi colli brodyr, tadau a meibion neu mae pobl wedi dod yn ôl yn anabl. Rydych chi am sicrhau nad yw hyn byth yn digwydd eto.

Yn y capel, rydych chi bob amser wedi dysgu ei fod yn anghywir i ladd ac rydych yn argyhoeddedig na fedrwch ladd person arall. Pan ddaeth yr alwad, gwrthodoch ymuno. Roedd yn rhaid i chi fynd o flaen tribiwnlys a threulio amser yn y carchar oherwydd eich credoau. Nawr mae'n anodd i chi gael swydd.

Cafodd Gwrthwynebwyr Cydwybodol (pobl a wrthwynebodd ryfel ar sail grefyddol, wleidyddol neu foesol) eu trin yn wael iawn yn y Rhyfel Byd Cyntaf. Gallwch ddod o hyd i straeon am wrthwynebwyr cydwybodol yma (Cynradd) ac yma (Uwchradd) yn ogystal â chyfres o ffilmiau byr yma.

Gweithgaredd 5
Pwy oedd y Menywod?

Mae'r gweithgaredd hwn yn gofyn am fynediad i'r rhyngrwyd. Ewch i'r dudalen o'r enw "Ysbrydolwyd gan Annie": Hanes Apêl Merched dros Heddwch i America, 1924" ar wefan Canolfan Materion Rhyngwladol Cymru. Mae mwy o wybodaeth am 3 o'r menywod o dan Adran 5.

i **Edrychwch ar y wybodaeth a roddwyd am Mrs Peter Hughes Griffiths, Mary Ellis ac Elined Prys a'u lluniau.**

ii **Trafodwch yn gyntaf mewn grwpiau bach yna fel dosbarth:**

- **A** **Beth sy'n eich taro chi am y menywod hyn?**
- **B** **Pa sgiliau a phrofiadau oedd ganddyn nhw?**
- **C** **Pa fanteision oedd ganddynt? Pa rwystrau oedd rhaid iddynt eu goresgyn, efallai?**

Creu Portreadau o'r Menywod:

Gweithgaredd mwy creadigol fyddai gofyn i ddisgyblion wneud portreadau o'r prif 'gymeriadau' naill ai trwy arlunio, neu gyda thecstilau neu beintio.

Gofynnwch iddyn nhw ddefnyddio swigod lleferydd i'w rhoi eu hunain yn esgidiau'r menywod ac i gynrychioli'r hyn y gallai'r cymeriadau hyn fod wedi bod yn ei feddwl ar ddechrau ymgyrch deiseb heddwch y menywod. Pwy oedden nhw? Beth oedd eu cefndiroedd a'u llwyddiannau? Am beth roedden nhw'n poeni, ydych chi'n meddwl? Beth oedden nhw eisiau ei gyflawni ar gyfer y dyfodol? Rhoddir enghraifft isod:

Mrs Peter Hughes Griffiths:

Pwy ydw i:

Rwy yn dod o...

Yr hyn wnes i cyn 1923

Rwy yn poeni am...

Hoffwn sicrhau bod...

Nawr gofynnwch i'r disgyblion wneud yr un peth ar gyfer Mary Ellis ac Elined Prys.

Pe baent yn gallu gwneud gwahaniaeth, beth fydden nhw'n hoffi ei gyflawni?

Beth fydden nhw'n hoffi ei wneud ar gyfer y genhedlaeth nesaf?